Kehely

Ötvösgyűjtemény

Leltári szám:	13679
Alkotó:	Egger, Dávid (1832 - 1897) Egger, Henrik (1836 - 1914)
Készítés ideje:	19. század vége
Készítés helye:	Budapest
Jelzés:	jelzetlen
Anyag:	arany; aranyozott ezüst
Technika:	cizellált; öntött; plasztikus és festett zománc; poncolt; transzlucid és opak rekeszzománc; trébelt; vésett
Méretek:	magasság: 27,5 cm talpátmérő: 15 cm súly: 985 g

Háromkaréjos, többszörösen tagolt szegélyű talpa kúposan emelkedik. Felületét - az aranyból készült, sima kuppa kivételével - dús, plasztikus, aranyozott ezüst, aszimmetrikus növényi és figurális díszítmény, valamint színes – néhol rácsszerű, máshol pikkelyes – zománcos mustra borítja. Visszatérő motívum a *rocaille*, a voluta, a kartus és a kagylóforma – baluszteres formájú szárának nódusza is aszimmetrikus kagylóalakokból áll. A kehelyre egyenként ráapplikált, különböző méretű, zománcos díszítmények: kagylók, levelek, búzakalász, virágok, lepkék, galambok. Az áttetsző (ún. transzlucid) zománcok zöldes, sárgás árnyalatát több helyen – így pl. a kuppakosár felső peremszegélyén - felbukkanó fehér és kék opak (átlátszatlan) színű zománcdíszek színesítik.

Az ötvöstechnikailag igen bonyolult, elsőrangúan kivitelezett kelyhet már a megvásárlása idején is a 18. század közepéről származó különleges emléknek tartották. A barokk és rokokó korszakát bemutató stílustörténeti kiállítás előkészületei során restaurátorok lebontották a talpát befedő vékony aranylemezt. (Nem szokványos, de a számtalan szerelt elem eltakarása miatt célszerű megoldás ez.) Ekkor derült ki, hogy technikai jellemzői alapján az ötvösmű az eddigi vélekedéshez képest több mint száz évvel később készült. A lemez ugyanis egy vaskos ezüstlemezt takart, melynek megbontásával előtűntek az applikált elemek csavaros rögzítései. Ez az összeállítási mód a 18. században egyáltalán nem lett volna szokásos eljárás. A kehelyszár belsejének aranyozása galván-technikának bizonyult, ez a technológiai megoldás ugyancsak kizárta a 19. század közepénél korábbi készítés lehetőségét.

A kelyhet francia rokokó ötvösműként vásárolta meg és leltározta be a múzeum 1915-ben. Az eladó a régiségkereskedéstől visszavonult, bécsi Egger Henrik (1836–1914) volt, aki korábban aranyműves bátyjával, Dáviddal (1832–1897) együtt ötvösként is dolgozott közös műhelyükben Budapesten. (Az Eggerekről lásd Kemenczei Ágota: Az Egger-műkereskedés és kapcsolata a Nemzeti Múzeummal a dualizmus korában. *Folia Historica,* 27. 2010–2011, 99–116.)

Ipolyi Arnold már 1874-ben a magyar és erdélyi zománcról szóló előadásában a zománcművészet kiváló képviselőiként szólt az „aranyműves-régiségárus” testvérekről. Szakmai körökben általánosan elismert szakértői voltak a zománcművességnek. A budapesti Iparművészeti Múzeum mellett a bécsi császári kincstárban, a Schatzkammerben is megtalálhatók „Gebrüder Egger” alkotásai.

A kelyhet már megvásárlásakor kiemelten emlegették az egykori Egger-gyűjtemény anyagában. Az 1917. évi új szerzeményi kiállításban is hangsúlyos szerepet kapott. Ez a „külön kiállított zománcos rokokó aranykehely finoman cizellált részleteivel francia mester kezére vall” – írták róla. Az 1924-ben a múzeumban megnyílt Egger-szobáról szóló tudósítás ugyancsak külön kiemelte a remekművek közt ezt a zománccal gazdagon díszített kelyhet, mely az intézmény 100. évfordulója alkalmából rendezett, az európai iparművészet remekeit felsorakoztató tárlaton is helyet kapott. A katalógus rendkívüli alkotásként említette.

© 2012-2026, Minden jog fenntartva Iparművészeti Múzeum

A kehely közeli analóg darabja a múzeumi gyűjteményben egy Egger Dávidnak tulajdonított, szintén csavarozással összeállított szenteltvíztartó, melynek szerelvényeit - a kehely talpához hasonlóan - leemelhető hátlemez takarja.

A historizmus korában nem elítélendő, igen általános gyakorlat volt a korábbi tárgyak elemeinek a múlt szellemében új tárggyá történő kompilálása. A kehely esetében azonban inkább a szakmáját kiválóan ismerő, remek stílusérzékű ötvös bravúrmunkájáról, egységes alkotásáról lehet szó.

Pandur Ildikó

Irodalom

- Horváth Hilda: Az Iparművészeti Múzeum műgyűjteményeinek története – vázlat *Az idő sodrában. Az Iparművészeti Múzeum gyűjteményeinek története*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 2006. - 21-94: 64
- Filllitz Hermann, Telesko Werner: *Der Traum Vom Glück: Die Kunst des Historismus in Europa*. Künstlerhaus, Wien, 1997. - 456-457: Kat. Nr. 11.10.
- Békési Éva: Neorokokó stílusú kehely a 19. század végéről, az Egger-testvérek műhelyéből. *Ars Decorativa 16*, 16. 1997. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1997. - 143-154: 144
- Szerk.: Lovag Zsuzsa: *Az Iparművészeti Múzeum. (kézirat)*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1994. - 234. sz.
- a kiállítást rendezte: Batári Ferenc, Vadászi Erzsébet: *Historizmus és eklektika. Az európai iparművészet stíluskorszakai*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1992. - 140: 376. kat. sz. (Békési Éva)
- szerző: Prékopa Ágnes: *Európai zománcművesség a középkortól a szecesszióig. Válogatás az Iparművészeti Múzeum gyűjteményeiből*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1991. - 40: 81. sz.
- Szerk.: Voit Pál: Ötvösművészet. *Régiségek könyve*. Gondolat Kiadó, Budapest, 1983. - 207: 35. kép (Weiner Piroska)
- Szerk.: Miklós Pál: *Az Iparművészeti Múzeum gyűjteményei*. Magyar Helikon, Budapest, 1979. - 47
- Szerk.: Radocsay Dénes, Farkas Zsuzsanna: *Az európai iparművészet remekei. Száz éves az Iparművészeti Múzeum*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1972. - 148: 269. sz.
- Szerk.: Voit Pál, Csernyánszky Mária: *Az Iparművészeti Múzeum mesterművei. 1896-1946*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1946. - 14
- Szerk.: Csányi Károly: *Az Országos Magyar Iparművészeti Múzeum gyűjteményei - az iparművészet rövid történetével*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1926. - 94. sz. és L. t.
- Muzeális ügyek. Az Orsz. Magy. Iparművészeti Múzeum újabb szerzeményeinek kiállítása. *Magyar Iparművészet*, 20. 1917. - 87
- Muzeális ügyek. Az Iparművészeti Múzeum Egger-szobája. *Magyar Iparművészet*, 27. 1924. - 86

© 2012-2026, Minden jog fenntartva Iparművészeti Múzeum